

EDCI 337: MBINU ZA KUFUNDISHA KISWAHILI

Mbinu za Kufundisha Kiswahili (Egerton University)

Scan to open on Studocu

EDCI 337: MBINU ZA KUFUNDISHA KISWAHILI

Madam kariuki.

Hali ya sasa ya lugha ya Kiswahili katika taifa ya Kenya na ulimwengu kwa jumla

1. Sera za lugha

- Sera ni kauli zinazokubaliwa kirasmi na watu wenye mamlaka na hutumiwa kama msingi wa kufanyia maamuzi.
- Ni utaratibu maalum wa utendaji unaokubaliwa na kutekelezwa na serikali, taasisi, kikundi cha watu au ata mtu binafsi
- Ni mwongozo rasmi kuhusu utendaji wa malengo yaliyoafikiwa.

SIFA ZA SERA NZURI

1. Inawanufaisha watu wengi
2. Hupatikana kwa urahisi
3. ile ambazo yaweza ifadhiwa kwenye rekodi za tume mbalimbali , magazeti ya serikali, manifesto ya vyama mbalimbali vya kisiasa, katiba ya nchi .n.k.

WAUNDAJI SERA

- viongozi wa kisiasa ,wataalamu , washikadau, wasomi, mashirika ya serikali na yasiyo ya kiserakali, mtu binafsi n.k
- Hakuna sera inayodumu milele , za kielimu zikiwepo na huweza kubadilika kadri mda unavyoendelea
- Mabadiliko haya husababishwa na :
  - Mabadiliko ya vyama vya kisiasa
  - Mabadiliko ya kiuchumi
  - Maendeleo ya kiteknolojia
  - Utafiti- matokeo mapya kuhusu maswala
  - Maswala ibuka k.v magojwa ,kinjisia ,mazingira

CHANGAMOTO ZINAZOIKUMBA LUGHA YA KISWAHILI

- Matumizi ya lugha ya sheng'/msimu
- Ukosefu wa malighafi katika lugha ya Kiswahili
- Maendeleo ya kiteknolojia-kutuma jumbe, kupigachapa/kutolea nakala kwa komputa
- Kucheleweshwa na hata kutotekelezwa kwa sera mbalimbali za lugha ya Kiswahili
- Kudhalilishwa kwa lugha ya Kiswahili
- Vipande chache vya kufunzia Kiswahili katika shule
- Ukosefu wa watu wa kuingwa
- Kiswahili kutoungwa mkono na utawala wa shule za upili
- Athari ya lugha ya kwanza

- Kutokuwa na baadhi ya sauti kwenye lugha ya kwanza zenye ziko kwa lugha ya Kiswahili
- Tofauti ya dhana mbalimbali. Mfano ngeli
- Utaratibu wa muundo wa maneno
- Ukosefu wa utafiti wa kutosha
- Mbinu za ufundishaji
- Ushindani mkubwa wa lugha
- Waandishi wanaotumia lugha ya Kiswahili ni wachache
- Kutojiandaa vyema kwa waalimu kabla ya kwenda darasani.

MATATIZO YANAYOTOKANA NA LUGHA YA KWANZA

- Kiswahili kwa wengi ni lugha ya upili kwaivyo athari ya lugha ya kwanza huwa ni nyingi.
  - Huenda mpangilio wa sauti katika maneno katika lugha ya kwanza unagongana na ule wa Kiswahili. Mfano , sauti /b/ lazima itanguliwe na sauti /m/ ama sauti /d/ inatanguliwa na sauti /n/
  - Sauti fulani zinapatikana katika lugha ya Kiswahili lakini hazipo katika lugha ya kwanza
  - Kujumuisha kanuni za lugha za kwanza hadi lugha ya pili
  - Dhana ya udogo
  - Kutoelewa kaida za matumizi ya lugha.

LUGHA

- Kulingana na tradgil(1974) anafafanua lugha kama mfumo wa sauti nasibu zinazotumiwa katika mawasiliano na wanajamii fulani na wenye utamaduni wao
- Masamba na wenzake (1999) wanasema lugha ni mfumo wa sauti nasibu ambao hutumiwa na jamii kwa madhumuni bya mawasiliano kati yao.
- Riro (2012) anafafanua lugha kama utaratibu maalum wa sauti nasibu ambao huodhi maana katika jamii fulani na sauti hizi hutumiwa na wana jamii hawa kwa madhumuni ya mawasiliano kati yao.
- Mdee (2009) anasema lugha ni mfumo wa sauti nasibu hutumiwao na jamii fulani kuwasiliana.

SIFA ZA LUGHA

1. Sauti za lugha ni nasibu
2. Sauti za lugha zinampangilio maalum- vitamkwa vyake, vimepangwa kwa utaratibu; vipashio

3. Lugha hutumiwa katika mawasiliano na wanajamii-chombo cha mawasiliano cha wanadamu
4. Lugha zote duniani ni saw
5. Lugha in auhai- inakua na inaweza kufa
6. Kila lugha ina kaida zake za kisanifi
7. Lugha ni zao la kitamaduni
8. Lugha huadhiriwa na mazingira ambayo huzungumziwa.
9. Kila lugha hujitosheleza.

UMUHIMU WA LUGHA

- A. Hutumiwa katika mawasiliano
- B. Chombo cha kuendeleza biashara
- C. Kuendeleza utamaduni
- D. Chombo cha burudani

SWALA LA LUGHA NCHINI KULINGANA NA TUME MBALIMBALI

1. TUME YA OMINDE (1964)

- Lugha ya kiingereza iendelee
- Kiswahili kiwe somo la kufundishwa shuleni bila kutahiniwa
- Idara ya Kiswahili ianzishwe katika chuo kikuu cha Nairobi
- Mafunzo ya Kiswahili kwa waalimu wa shule za msingi yaendelezwe wakati wa likizo
- Kosi maalum zianzishwe kwa wakufunzi wa chuo kikuu

2. TUME YA WAMALWA (1972)

- Lugha za kimataifa kama vile kifaransa na kijerumani zifundishwe katika shule za umma-msingi na upili
- Kozi za Kiswahili zianzishwe katika taasisi ya kutoa mafunzo kwa watumishi wa serikali

3. TUME YA GACHATHI(1976)

- Kiswahili kiwe somo la lazima na la kutainiwa katika shule za msingi , upili na vyuo vikuu
- Kiingereza kufundishwe kama somo kuanzia darasa la saba kasha kiwe lugha ya kufundishia kuanzia darasa la nne
- Lugha za kienyeji zitumiwe kufundishia kutoka darasa la kwanza hadi la tatu.
- Waalimu wengi wa Kiswahili wapewe mafunzo
- Elimu ya nyumbani iendelezwe kwa lugha ya kwanza

4. TUME YA MACKEY (1980-1982)

- Mfumo wa elimu 7-4-2-3 ubadilishwe na kuwa mfumo wa 8-4-4.
- Chuo kikuu cha pili kianzishwe na Kiswahili kifunzwe chuoni kama somo la lazima

- C Kiswahili kifunzwe kwa wanafunzi wa mwaka wa kwanza
  - Kiswahili kiwe somo la lazima katika shule ya msingi na upili na pia kutainiwa
5. **TUME YA KAMUNGE**
- Uchunguzi uliofanywa ulionyesha kwamba usajilishaji wa wanafunzi wa somo la sayansi ulianza kupungua baada ya kufikia kilele mwaka wa 1978.

6. **TUME YA KOECH**

- Mfumo wa elimu 8-4-4 ubadilishwe **TIQET** ambao mtihani wa CPE utafanywa katika darasa la saba na mtihani **G.E.S.E** utafanywa katika kidato cha nne.
  - Lugha ya Kiswahili, kiingereza na hesabu yawe masomo ya lazima katika shule za msingi na upili
  - Lugha ya Kiswahili na fasihi yafundishwe kama masomo mawili tofauti
  - Wanafunzi wa darasa la kwanza hadi la tatu waruhusiwe kujifunza kwa lugha zao za kwanza kwa sababu wengi wao hawawezi kuwasilisha kwa kiingereza.
  - Masomo ya kiutendaji yaanzishwe katika shule za msingi lakini yasitainiwe kwa sababu ,yanapoteza wakati, yanaweza kuvuja moyo wanafunzi,walimu na ata wazazi
  - Katikaa mtihani wa C.P.E masomo matano pekee yatainiwe badala ya masomo saba yanayotainiwa katika K.C.P.E
  - Mtihani wa G.C.S.E kiwango cha chini cha masomo yatakayo tahiniwa ni masomo saba lakini alama zitatolewa katika masomo sita ambayo mwanafunzi atafanya vyema Zaidi
  - Mtihani wa kidato cha nne hufanywe mara mbili kwa mwaka na ambapo wanafunzi wakaofeli kwa mara ya kwanza wanaweza kurudia kwa mara ya pili
7. **KATIBA (2010)**
- Kiswahili kilipitishwa katika katiba kama lugha rasmi
  - Kiswahili litumike kama lugha ya taifa.

MALENGO YA ELIMU YA KITAIFA

1. kukuza na kustawisha umoja ,izalendo na utaifa
2. kukiti mahitaji ya uchumi,teknolojia na viwanda vinavyochangia maendeleo ya kitaifa
3. kutoa nafasi ya kujenga haiba ya mtu binafsi
4. kumwezesha mwanchi kuimarisha maadili na amali za kidini na jamii
5. kuimarisha usawa wa kijamii
6. kukuza udhamani wa tamaduni mabalimbali za Kenya
7. kuimarisha utambuzi wa uhusiano wa mataifa na kukuza mielekeo bora kwa mataifa mengine
8. kukuza maendeleo ya jamii, kitaifa na kimazingira

MALENGO YA JUMLA YA KUJIFUNDISHA KISWAHILI

Mwanafunzi anafaa kuwa na uwezo wa :

1. kusikiza na kuitikia vilivyo kwa lugha ya Kiswahili
2. kuongea lugha ya Kiswahili kwa ufasaha
3. kusoma na kuelewa lugha ya Kiswahili
4. kujieleza kikamilifu kaatika maandishi
5. kutunga kazi ya kisanii kulingana na kiwango chake
6. kuimarisha mazoea ya usomaji bora
7. kupenda na kujiendeleza kibnafsi katika somo la Kiswahili
8. kuonea fahari na kukuza lugha ya Kiswahili katika mawasiliano
9. kukuza na kuendeleza Kiswahili sanifu maishani
10. kutathmini na kufurahia lugha ya Kiswahili na kujivunia kama lugha ya taifa
11. kutambua na kushiriki kupata suluhu ya maswala ibuka yanayoadhiri jamii

MADHUMUNI YA KUFUNDISHA KISWAHILI KATIKA SHULE YA UPILI

1. kuendeleza mafunzo ya Kiswahili yaliyoshungulikiwa katika shule ya msingi.
2. Kumpa mwanafunzi uwezo wa kudumu wa kusikiliza, kuzungumza na kuandika ipasavyo kwa lugha ya kiswahili
3. Kumwezesha kubuni, kuchambua na kujieleza wazi na kimantiki
4. Kutumia Kiswahili katika mawasiliano na shunguli za kila siku
5. Kutambua ,kudadisi,kuthamini na kustawisha aina na tanzu mbalimbali za lugha na fasihi kwa Kiswahili
6. Kujifunza na kutathmini fani mbalimbali za tamaduni kwa kutumia Kiswahili
7. Kuwa na utambuzi kwa mambo yanayohusu na yanayoiathiri jamii k.m. ukumwi, maendeleo ya kiteknolojia,usawa wa jinsia n.k.
8. Kuhifadhi mazingira kwa ajili ya kudumisha uhai na uwezo wa kutimiza mahitaji ya kila siku na ya maisha ya baadaye.
9. Kufurahia kujisomea na kujiendeleza mwenyewe kadri ya uwezo wake
10. Kutathmini kufurahia na kujivunia Kiswahili kama lugha ya taifa na kimataifa
11. Kumtayarisha mwanafunzi kaika mafunzo ya baadaye ya chuo kikuu.

SHABAHA

- Shabaha ni kama dira inayomwongoza mtu anakoelekea
- Mwalimu huweza kujua ,kama amefaulu kupitisha ujumbe wake akirejelea shabaha alizozua za kipindi
- Shabaha ni lengo maalumambalo mwalimu anatarajia kuliafiki baada ya kipindi fulani

SIFA ZA SHABAHA

Shabaha nzuri ni ile amabyo ni maalum

- S- MAHUSUSI
- M-kupimika
- A- afikika
- R-halisi
- T-muda

UMUHIMU WA SHABAHA

1. Shabaha humwezesha mwalimu kujua kina na upeo wa somo lake
2. Hutumiwa kama msingi wa kuteua mada
3. Humwezesha mwalimu kutumia muda wake vyema kwa kukamilisha alichonua kufunza.
4. Humwezesha mwalimu kuteua vifaa au nyenzo mwafaka za za kufunzia au kufundisha kipindi
5. **Humwezesha** mwanafunzi kujua njia au mbinu mwafaka atakayotumia.
6. Hutumiwa kutathmini yale yaliyofunzwa na vilevile kuteua njia bora ya kutathmini.
  - **Mfano .** kufikia mwisho wa kipindi , mwanafunzi aweze,
    - **Kubainisha irabu na konsonanti**
    - **Kutaja irabu na kosonanti za Kiswahili**
    - **Kutamka sauti za Kiswahili ipasavyo**
  - Mwalimu anastahili kujua kwamba , kuna zile kauli za shabaha zinazotumia vitenzi ambavyo haviwezi kupimika k.v kujua ,kuelewa,kufahamu,kuamini, kuwa na ari n.k.
  - Vitenzi kama hivi havistahili kutumika kamwe. Badala yake vitenzi kama vile **kubainisha, kutamka ,kuchanganua, kuorodhesha ,kuakifisha,kuainisha n.k.**
  - Kila wakati mwalimu anapofunza ni muhimu kurejelea shabaha na kujihusisha na mada . hili litasaidia kutopotoka katika mada yako.

STADI ZA LUGHA YA KISWAHILI

Kuna stadi nne kuu katika lugha ya Kiswahili

1. Kusikiliza na kuzungumza
2. Sarufi na matumizi ya lugha
3. Kusoma
4. Kuandika

KUSIKILIZA NA KUZUNGUMZA

- **Kusikiliza ni ule uwezo** wa kuwa makini ili kuelewa ,kutofautisha na kufasiri sauti ili kutenda kutokana na yale yaliosikika.

- Kuzungumza ni ule uwezo wa kutamka sauti ,na neno au sentensi kwa ufasaha,ujasiri na njia inayoeleweka
- Ni hali ya kutumia viungo tofauti za uneni ili kutoa sauti mahususi inayoweza kueleweka, uwezo wa kuhusisha sauti na maana
- Kulingana na **Richards na Rodgers (1986)** msingi wa lugha yeyote ile uko katika mazungumzo, kwani mazungumzo ndicho kipengee cha lugha ambacho tunajifunza kabla ya kuweza kusoma na kuandika.
- **Bruke na steffern (1994)** wanakubaliana na madai haya wakisema kuwa ,msingi wa lugha ni kile kinachozungumzwa kisha kuandikwa
- **Mazungumzo** ni muhimu katika ufunzaji wa lugha kwa hivyo mwalimu anastahili kutenga wanafunzi wake wajikimu na waimarike katika stadi hii.
- Mazungumzo kwanza kabla stadi zinginezo ,umilisi wa stadi hizi,utategemea mwelekeo mahususi mwalimu atakao uchukua kushirikisha wanafunzi wake katika hali mbalimbali za mazungumzo mfano mijadala, mahojiano, hotuba, uingizaji n.k
- Mawasiliano bora uwepo iwapo wanafunzi watatmkka sauti ipasavyo
- Gathindi na matembe (2005) wanasema kuwa ni jukumu la mwalimu wa lugha kuwapa wanafunzi nafasi za kutumia lugha wao wenyewe.
- Ikumbukwe kuwa ubora wa usikilizaji utengemea kinachowasilishwa na kinavyowasilishwa. Hivyo basi mwalimu daima awe na kuigwa daima na hatoe maagizo mahususi anavyotarajia wanafunzi wafanye baada ya kusikiliza. Mfano , mwanafunzi aweze kuangizwa asikilize kisha achora au kusikiliza na kudodoa istilahi fulani

MAMBO YANAYOKWAMIZA USIKIVU MWEMA

- Matatizo ya kimazingira- kelele , mvua, baridi, mazingira yanaweza athiri usikivu mwema
- Hali ya kisaikolojia ya msikilizaji- kutokana na matatizo pengine msikilizaji ameyapitia ya kimaisha
- Jinsi mwalimu alivyo, mavazi,sauti yake
- Mkabala wa mwalimu na mwanafunzi wake- ukali mwingi
- Shida za kimwili/afya-magojwa pengine
- Jinsi Makala yalivyo- lugha iliyotumika katika Makala hayo,urefu wake,uakifishaji n.k
- Mbinu ya uwasilishaji- ufaraguzi,mbinu ya ufundishaji
- Mwelekeo hasi wa wanafunzi

JINSI YA KUTATUA MATATIZO

- Mwalimu aweze kutamka maneno vyema
- Mwalimu lazima aweze kuwajua wanafunzi wake ili aweze kuwatambua vizuri
- Matatizo ya kiafya yaelekezwe vizuri kunakofaa
- Mwalimu ateue mbinu zifaazo kufunzia stadi hizi
- Mwalimu ajiandae ipasavyo.

MBINU ZA KUFUNDISHA STADI YA KUSIKILIZA

UINGIZAJI/DRAMA, MAJADILIANO, MASWALI NA MAJIBU, MAKUNDI, MJADALA, MHADHARA, MAONYESHO, ZIARA NYANJANI, NYIMBO/SHAIRI, HADITHI/ MASIMULIZI.

SARUFI NA MATUMIZI YA LUGHA

- Sarufi ni sharia au kanuni zinazotawala matumizi ya lugha yeyote ile
- Ni vipengele vya lugha vilivyowekwa pamoja kwa miajili ya kifani kisha mawasiliano
- Wananadharia wengi wa lugha wanasisitiza kuwa watu hujifunza lugha ili kuelezea hisia ,maoni,matazamio na tajriba zao.
- Sarufi ndio uti wa mgongo wa lugha kwaivyo lazima kuwe na mpangilio mahususi wa kufundisha
- Sarufi ya Kiswahili imejikita katika isimu,fonolojia,mofolojia, sintaksia na semantiki
- Misingi ya kufundisha sarufi ya Kiswahili umejikita katika upangaji wa nomino katika ngeli.
- Upangaji huu wa nomino katika ngeli umepitia mikondo. wanasarufi wakongwe ndio waasisi wa utaratibu wa mpangilio huu
- Waliamua kutumia viambishi vya nomino katika umoja na wingi kama kigezo cha kugawa nomino katika makundi.
- WILSON(1970) alisema kuwa kuna aina saba za ngeli zinazotumia viambishi awali za majina.
- ABDALLA (1988) aliendeleza kauli hii kwa kusema kuwa , mtazamo wa kisarufi wa kimapokeo ulipanaga ngeli kulingana na viambishi vya majina k.v m-wa, ji-ma
- Licha ya kwamba mpangilio ulitengemea viambishi awali vya nomino katika upatanisho na vitenzi, mpangilio huu ulitatuwa matatizo yafuatayo;
  - Nomino zote zenye viumbe zenye uhai, huwa katika ngeli moja licha ya kuwa na mianzo tofauti tofauti.
  - Nomino katika ngeli zinginezo ambazo huwa na viambishi mbalimbali zilizowatatiza wanafunzi lilitatuliwa
  - Nomino zilizo na mofimu huru zilitatuliwa pia
  - Nomino zinazopatikana katika wingi pia lilitatuliwa

JINSI YA KUFUNZA LUGHA KULINGANA NA ELAESSEN (1994)

- Anasema kuwa , ili mwanafunzi aweze kujifunza kuzungumza ,kuandika na kusoma lazima hatua lugha husika mara kwa mara.
- Anapendekeza mwanafunzii apewe nafasi ya kufanya marudio na mazoezi mengi
- Hili lifanyiike katika muktadha wa kifungu au kitabu na sio kukariri maneno au sentensi

- Anaendelea kusema, mazoezi ya kuboresha matumizi ya lugha yasiwe kipengee au istilahi ndogo ya neno mbali yawe maswali na majibu au mahojiano
- Hii ni kwa sababu, baadhi ya istilahi huleta maana katika matumizi yake tu
- Vile vile lugha huwa na maana katika utendaji. Vifungu vya aya ndio njia YA pekee ya mwanafunzi kujifunza baadhi ya vipengee vya lugha.
- Anaendele kusesitiza tunapofunza lugha ya pili ,lengo liwe ni kufunza lugha husika hadi mwanafunzi afikie viwango vya wenye lugha hio.
- Hivyo basi viwango hivi haviwi vitabuni tu kwani haimaanishi kuwa lugha hiyo ni huru
- Mwalimu anahakikisha mwanafunzi amepata marejeleo mapya mara kwa mara na aruhusiwe kungiliana an kutangamana.

HATUA ZA KUFUNZA SARUFI

1. KUWASILISHA

- Mwalimu awape wanafunzi istilahi lengwa anayotaka kufunza.
- Katika uwasilishaji mwalimu aandike sentensi ubaoni na kupigia mistari istilahi lengwa
- Aandike Sentensi iliyo na maana kinyume au inayokaribiana ,kisha aeleza maana ya istilahi lengwa huku akirejelea mifano ya sentensi husika..
- Mwalimu awape wanafunzi nafasi ya kutoa mifano yao

2. MAZOEZI

- Mifani iendele kutolewa huku mwalimu akitumia nyenzo na mbinu tofauti tofauti za kufunzia

3. UTENDAJI

- Wanafunzi wafanye mazoezi ambayo hawatathmini kama mwalimu ameafiki shabaha zake.

KANUNI ZA KUFUNDISHA LUGHA

Kulingana na KROSEN na TERRELL (1983) kuna hatua tatu

1. Mwalimu hatumie lugha lengwa kila mara- hasa katika vipindi vya Kiswahili
2. Makosa ya matamshi yasiotatiza mawasiliano yasirekebishwe papo kwa hapo.
Mwanafunzi apewe nafasi ya kutosha ya kujieleza , hii ni kwa sababu , ufanyaji wa makosa ni ishara tosha kwamba mwanafunzi anajifunza lugha ya pili.
3. Mwalimu aandae mazingira yafaayo ya kujifunza lugha, yaani, mwalimu ajaribu kujenga mkabala mwema kati yake na mwanafunzi.
4. Shunguli za darasani zipangwe kimada na sio kulingana na vipengele vya kisarufi vinavyofuzwa.

TATHMINI

- Ni kigezo muhimu katika ufundishajina hutoa mazoezi ambao hupima ufanisi wa somo

- Ni hali ya kupima utendaji wa jambo fulani na ni sehemu muhimu katika utekelezaji wa mtaala
- Mwalimu hutadhimini kwa misingi ifuatayo ;
  - **Kushirikisha na kuhusisha wanafunzi darasani**
  - **Hutmika ili wanafunzi waweze kufanya mazoezi darasani**
  - **Hutumiwa ili kukadiria uwezo wa wanafunzi.**

AINA ZA TATHMINI

- 1. TATHMINI ENDELEZI**
- 2. TATHMINI TAMATI**

SIFA ZA TATHMINI BORA

- 1. Kuaminika na yenye uwezo wa kupima kinachotakikana**
- 2. Hutengemewa**
- 3. Hueleweka kama nyenzo ya kufunzia**
- 4. Hubainisha iwezo na udhaifu wa wanafunzi**

Vigezo vya tathmini bora

- 1. Muda**
- 2. Kiwango cha uelewaji wa wanafunzi**
- 3. Mada zilizoshungulikiwa**
- 4. Malengo ya ufundishaji.**

UMUHIMU WA TATHMINI KWA UJUMLA

- 1. Kupima kiasi gani wanafunzi wamezingatia walichokisoma darasani**
- 2. Kupima maendeleo ya kila mwanafunzi na kuka kumbukumbu**
- 3. Kukadiria ufanizi wa njia za mwalimu za ufundishaji ili aweze kujirekebisha.**
- 4. Kubainisha mada ngumu na zenye utata kwa wanafunzi ili....**

NYENZO

- ni vichocheo vinavyoweza kumsaidia mwalimu kufanikisha ufundishaji wake

VIKUNDI YA NYENZO

- **nyenzo zinazotumia mlano wa maarifa wa kuona mfano chati,vibonzo,ramani, picha.**
- **Mlango wa maarifa wa kusikia mfano redio,santuri**
- **Mlango wa kuona na kusikia mfano, video, tarakilishi**

UMUHIMU WA NYENZO.

- 1. Hurahisishia mwalimu kuwasilisha ujumbe**
- 2. Kusisitiza au kutilia mkazo**
- 3. Husaidia katika utekelezaji wa jambo fulani kikamilifu**
- 4. Husaidia mwanafunzi kuelewa dhana vizuri hata kama ni ya kidhahania.**
- 5. Huleta uhalisia wa mambo.**
- 6. Hutumika kama ungwe wa kuunganisha maarifa kutoka kwa mwalimu hadi kwa mwanafunzi.**
- 7. Husaidia mwanafunzi kuhifadhi kumbukumbu ya maarifa.**

SHABAHA YA UFUNDISHAJI WA LUGHA

- 1. Kubainisha maana na dhima ya lugha**
- 2. Kueleza muainisho na matumizi ya maneno ya Kiswahili**
- 3. Kutambua na kurekebisha makosa ya kisarufi na matumizi ya lugha.**
- 4. Kukuza uwezo wa kutumia msamiati na istilahi**
- 5. Kutumia maneno na sentensi sahihi, kimaana na kisarufi**
- 6. Kukuza uwezo wa kutumia sauti, maneno na sentensi za Kiswahili sanifu katika mawasiliano ya kimazungumzo na kimaandishi.**
- 7. Kuchanganua sentensi na kufafanua maana, aina na vijenzi ya sentensi**
- 8. Kukuza uwezo wa kujieleza , kimazungumzo na kimaandishi**
- 9. Kuafafanua maana na aina za tungo**
- 10. Kueleza misingi ya uainishaji maneno ya Kiswahili**

NJIA ZA KUFUNDISHA KATIKA SARUFI

- Maswali na majibu
- Mjadala- sentensi sahihi na sanifu. Wanapowasilisha kazii ya mwalimu ni kuhakiki, je wanafunzi wanatumia Kiswahili sanifu.
- Majadiliano darasani
- Uigizaji

UANDISHI WA IMLA

- ✓ Mara nyingi hutumiwa kama njia ya kufundishia
  - Hukuza uwezo wa kusikiliza kwa makini
  - Mwanafunzi hujitahidi kuzingatia tahajia inayofaa
  - Hati nadhifu hukuza uwezo wa mwanafunzi wa kukumbuka aliyoyasikia

Mambo ya kuzingatia

- **Mwalimu aseme na atamke maneno ipasavyo**
- Kusoma kwa kuzingatia mafungu mazima ya maneno yaletayo maana.
- Maneno au sentensi zinazonuiwa kuandikwa zisomwe kwanza mara moja, kisha mara ya pili wanafunzi wakiandika
- Mwalimu hawaimize wanafunzi waandike kimoyomoyo waliyasikia kisha hawasomee tena wakirekebisha.

JINSI YA KUMWONGOZA MWANAFUNZI KATIKA UANDISHI WA INSHA

1. Majadiliano darasani
2. Vifaa vya maono k.v michoro ,picha ,vifaa halisi
3. Vidokezo vya maneno- unawapa wanafunzi mada na maneno ya kutumia katika insha zao
4. Maswali na majibu
5. Upangaji wa sentensi-mtiririko wa mantiki ya sentensi
6. Ziara nyanjani- zinaweza kutumiwa kufunzia mada nyingi kama vile uandishi wa repoti.

TATHMINI ZA INSHA

Kuna njia mbili za kutathmini insha

1. Kukadiria- hapa mwalimu husoma insha bilaa kuzingatia kwa undani vipengee vya lugha na hutoa na hutooa alama za jumla.
2. Uchanganuzi- hii ni njia ya kisayansi ambayo huitenga vipengee vya lugha ambavyo hushungulikiwa kwa undani. Vipengee hivi ni , maudhui , msamiati , sarufi na matumizi ya lugha na mtindo/.

Manufaa ya uchanganuzi

1. Mtindo
  - Humwezesha mwalimu kujua udhaifu wa kila mwanafunzi na kwaivyo kumrekebisha na kujua sehemu za kutilia mkazo
  - Mwanafunzi huweza kutuzwa kulingana na uwezo wake na kwaivyo kupata motisha ya kuendelea kujifunza lugha.
  - Mwalimu hujua vipengee vya kutilia mkazo iwapo ni hijai ama sarufi.
  - Mwanafunzi hujua sehemu za kurekebisha katika uandishi wake.

STAKABADHI MUHIMU KATIKA TAALUMA YA UALIMU

- **silabasi**
- **maazimio ya kazi**

- andao la somo
- rekodi ya kazi
- rekodi za tathmini

1. SILABASI

- Silabasi ni muktasari wa mada mbalimbali zinazonuiwa kufundishwa katika viwango tofauti vya elimu, kwa muda fulani ambao waweza kuwa ni mwaka mmoja kwa kila kiwango
- **Sifa za silabasi ni kuwa :** huwa inatega kumpa mwalimu mwongozo atakavyo endeleza somo lake kutoka kiwango kimoja hadi kingine.
- Silabasi ni nzao la taasisi ya maandalizi ya na mtaala Kenya (K.I.C.D)
- **Silabasi inasheheni yafuatayo:**
  - **Madhumuni ya kufundisha kiswahili shule ya upili**
  - **Mada ambazo zimepangwa kulingana na kiwango kutoka kidato cha kwanza hadi cha nne.**
  - **Shabaha za kufundisha kila stadi/mada**
  - **Mada tengemezi ama yaliyomo**
  - **Mapendekezo**

UMUHIMU WA SILABASI

1. **Hutumiwa** kudhibiti elimu inayotolewa katika shule zote za upili kwa kuhakikisha wanafunzi wote nchini wamepokea elimu sawa.
2. Huorodhesha kwa njia yenye muhala kuanzia kwa mada sahili hadi kwa mada yenye utata
3. Silabasi hukakikisha mada zimeshungulikiwa kwa kuzingatia muhula na mwaka ambapo zinafundishwa
4. Silabasi hupanga mada kwa mantiki fulani huku zikitengemeana hatua kwa hatua
5. Silabasi huhakikisha kuwa kinachopendekezwa kufunzwa katika kiwango fulani kinatekelezwa na kuhafikiwa kulingana na uwezo wa mwanafunzi.
6. Silabasi pia hukakikisha kuwa malengo ya somo la Kiswahili yataafikiwa
7. Silabasi humsaidia mwalimu katika maandalizi ya maazimio ya kazi
8. Silabasi imetoa mapendekezo kwa mwalimu , njia ya kufundisha , vifaa vya kufundishia na njia za kutathmini

UDHAIFU WA SILABASI

1. Haitilii maanani mahitaji ya kila mwanafunzi ambao wamo katika mazingira tofauti tofauti
2. Silabasi imetungwa kinatharia na si kiutendaji

3. Silabasi inatengemea ujuzi wa mwalimu katika kuvunja vunja mada husika katika vipengele rahisi na vinavyoweza kufundishika.
4. Silabasi haitilii maanani shunguli zinginezo shuleni kama vile michezo ,siku ya wazazi, wakati wa likizo fupi n.k.
5. Mada nyingi ni pana na muda wa kuzishungulikia ni mdogo.
6. Kuwashungulikia walimu wasio na walio na tajriba za juu

b. MAAZIMIO YA KAZI

- Ni mpango wa kazi au mada zitakazo fundishwa katika muhula au mwaka.
- Hali hii humpa mwalimu kupnga atakavyofundisha kwa utaratibu ufaao.

SIFA ZA MAAZIMIO YA KAZI

1. Lazima iandikwe/yaandikwe kutokana na mukhtasari wa mafunzo.
2. Lazima yawe mafupi na yenye kueleweka.
3. Sharti yatiririke au yawe na muwiano wa mada,toka mada kuu hadi madaa tengemezi.

VIPENGEE VYA MAAZIMIO YA KAZI.

- Stakabathi hii ina vipengee viwili muhimu
  - o Taarifa tangulizi
  - o Vipengele muhimu/vijenzi.

TAARIFA TANGULIZI.

-jina la mwalimu,shule, darasa,somo, mwaka na muhula ,shabaha za jumal, marejeleo.

VIJENZI VYA MAAZIMIO

- a. **Juma.** Kijenzi hiki huonyesha jumla ya majuma katika muhula au mwaka na umwongoza mwalimu kushungulikia takribina kila stadi ya lugha katika kila juma.
- b. **Mada kuu.** Kipengee hiki hupambanua mada muhimu ambayoitashungulikiwa kila juma
- c. **Kipindi-** huonyesha jumla ya vipindi ambavyo vinashungulikiwa katika muhula mzima. Vipindi vya Kiswahili ni vitano katika kila juma kwa madarasa ya chini na vipindi sita katika madarasa ya juu.

- d. **Shabaha- ni** lengo maalum ya somo na unuiwa kuafikiwa baada ya kipindi kimoja. Shabaha hudhihirisha tabia ya mwanafunzi baada ya somo. Mwalimu hufundisha kwa urahisi. Mwalimu huzingatia mabo muhimu
- e. **Mbinu-** shunguli za mwalimu na mwanafunzi ya yale yote watakayo yatekeleza. Baadhi ya shunguli hizi huandaliwa kabla ya kipindi na wakati wa kipindi ni kutekelezwa kwa shunguli hizo zilizoandaliwa
- f. **Nyenzo-** hurahisishwa uwasilishaji wa mwalimu. Ni vifaa vyote ambavyo mwalimu atatumia. Baadhi ya nyenzo huleta uhalisia kwa mwanafunzi; mambo ambayo ni ya kidhahania. Huimarisha kumbukumbu za mwanafunzi.
- g. **Maoni-** huwezesha mwanafunzi kubainisha mada zilizokuwa na utata kwa ajili ya masomo ya ziada.. maoni yatamwogoza mwalimu mgeni. Huwasaidia pia wakaguzi kujua mwalimu anendelea vipi.

UMUHIMU WA MAAZIMIO YA KAZI.

1. Humwezesha mwalimu kuitimiza kazi kwa wakati ufao, na vilevile kukadiria muda unaohitajika.
2. Humwezesha mwalimu kuandaa mpangilio wa somo
3. Humwezesha mwalimu kuandaa nyenzo au vifaa vinavyohitajika na kuviweka pamoja
4. Humpa mwalimu nafasi ya kufikiria na kutafuta vitabu vya marejeleo kwa wakati ufao vile vile mwalimu huandaa mbinu na nyenzo zake mapema.
5. Kwa kuzingatia shabaha mwalimu anweza kuandaa mtihani.
6. Ni kupitia maandalizi ya maazimio ambapo wakaguzi wa mitaala wanaweza kutathmini mtaala unatekelezwa ipasavyo. Maazimio ya kazi ni idhibati kwamba mwalimu anafunza.
7. Ni kigezo tosha cha kupima jinsi mwalimu anavyoendelea ki wakati.
8. Ni dira kwa mwalimu ya kumwogoza jinsi ya kufuatisha masomo yake, kwa kipindi, juma ata muhula.
9. Humfanya mwalimu kujiamini, kufurahia na kupenda kazi yake.
10. Msaidia mwalimu mgeni kujua mtangulizi wake alipokomea.
11. Humsaidia mwalimu kutojirudia rudia

c. ANDAO LA SOMO

- Ni mpangilio wa kina way ale mwalimu atakayofundisha hatua kwa hatua, kipindi fulani.
- Hii ni hati mihimu nay a lazima katika taaluma ya ualimu kwani huwa kama dira ya kumwogoza mwalimu katika kipindi malum cha dakika 35 shule ya msingi na 40 shule ya upili.

MANUFAA YAKE

1. Humuamasisha mwalimu kufanya utafitikuhusu mada anayoifundisha , naa kupata maarifa ambayo yataamwezesha kuongoza wanafunzi vyema.
2. Huakikisha mwalimu amefikia shabaha zake.
3. **Humwezesha mwalimu kufunza hatua kwa hatua bila kupoteza muda** wala kupotoka aktika mada.
4. Humpa mwalimu ujasiri na ukakamavu wa kuwasilisha Somo Lake.
5. **Ni kumbukumbu** na idhibati kuwa mwalimu alifanya kazzi yake
6. Mwalimu hupata fursa ya kuchuja mbinu na vifaa anapoanda andao la somo. Kutafuta nyenzo mbadala ikiwa zile alizoazimiahazitapatikana
7. Mwalimu huapata kuandaa vifaa vyake ,nyenzo kwa wakati.

d. REKODI ZA KAZI.

- Ni kumbukumbu ya yaliyofundishwa na huifadhi kazi yote ya mwalimu kwa kila darasa za kila kipindi na hata juma.

UMUHIMU WA REKODI ZA KAZI

1. Hiki ni kipima kazi cha mwalimu kwani hujumuisha yote aliyofundisha katika kipindi fulani
2. Humwezesha mwalimu kukadiria kazi aliyobakisha katika muhula fulani hivyo kutafuta wakati wa kufidia muda huo.
3. Humsaidia mwalimu mgeni kufahamu mtangulizi wake alipofikia
4. Husaidia ufuatilizaji wa utekelezaji wa mtaala
5. Husaidia mwalimu kutorudia mada zilizokuwa zimefundishwa
6. Walimu hujua sehemu atakayo tathmini wakati wa mtihani.

2. STADI YA KUSOMA

- **Kusoma** ni ule uwezo wa kuangalia, kutafsiri na kuelewa maumbo ya sauti na maneno. Ni kama mchezo wa kilikisia ambapo msomaji hutumia vidokezo kukisia maana ya neno au sauti
- Kusoma ni satdi muhimu kwa mwanafunzi katika kumtayarisha katika uelewaji na ufasiri wa maneno anayosoma.
- Usomaji wowote utilie mkazo yafuatayo. **Matamshi bora, shadda na kiimbo.**
- Mwanafunzi anatarajiwa kuelewa anachokisoma, akifasiri na akieleze kwa njia inayoeleweka.

- Kusoma humsaidia mwanafunzi kupanua msamiati wake,kupata maarifa,kustawisha mazoea ya kupenda an kufuraia kusoma, kuelewa jinsi ya kutumia kamusi,maktaba n.k.

AINA ZA KUSOMA

Kusoma ni kwa aina mbili

1. Kusoma kwa sauti
2. Kusoma kimoyomoyo.

1. Kusoma kimya kimya/kimoyomoyo.

Kumegawika katika mara mbili.....kusoma kwa kina na mapana

Stadi zinazotumika katika kusoma

1. Aweze kutazama au kupitia kwa jumla au awe na uwezo wa kukagua(surveying)
2. Kupitia kijuujuu upesi , kusoamakwa haraka(skimming)
3. Kusoma kwa mapigo ili kupata taswira-hii hutumika sana wakati watu wanasoma vitabu vya fasihi.
4. Kusoma na kutathmini(evaluative reading)-anaweza kusoma na kupima mambo
5. Usomaji wa utabiri (predictive reading)

2. Kusoma kwa sauti

Hukusudia kuwasilisha ujumbe kwa wasikilisaji

Mwanafunzi anapopata fursa ya kusoma kwa sauti:

1. Kufanya mazoezi ya kutamka maneno vyema
2. Huweza kutilia maanani kiimbo kama inavyostahili
3. Pia kutilia manani shadda
4. Huweza kuwasilisha hisia kwa msomaji/msikilizaji ambazo haziwezi zikaibuka asomapo kimyakimya k.v mshangao
5. Humpa mwanafunzi nafasi bora ya kujihusisha na hisia za mwandishi au mhusika fulani haswa katika somo la fasihi.
6. Humsaidia mwanafunzi kuwa mwanagalifu kwa kuwa anajua anasikilizwa na hivyo basi kuboresha usomaji wake.

MATATIZO YA KUSOMA KWA SAUTI

Msomaji wa sauti anaweza kukubwa na aina mbalimbali za matatizo ambayo yanaweza kumfanya msikilizaji hasizingatie vizuri yale yanayosomwa.

1. Matamshi mabaya-adhari za lugha ya kwanza
2. Tatizo ya kimaumbile- walio na sauti ya chini, kigugumizi, nyororo. Wale wanasoma kwa mwendo husiofaa, mwendo wa upole au wa kasi sana.
3. Kutozingatia uakifishaji
4. Tatizo la kupachika na kudodosha-karibuni-kaburini
5. Kusoma Kwa kuvunja vunja maneno- kutenganISHA maneno.
6. Matatizo ya kisaikolojia-kutokuwa makini

JINSI YA KUTATUA MATATIZO HAYA

1. Kusoma kwa kufuatilia mkono
2. Watoto kusoma vitabu vya ziada, magazeti..wasomeane na pia kujisomea
3. Wafanye mazoezi ya matamshi ya shadda na kiimbo.
4. Wasifiche nyuso zao katika matini wanaposoma
5. Mwalimu ashirikishe wanafunzi wote katika kusoma darasani.

MAMBO YA KUZINGATIA KUSOMA KWA UFAHAMU

1. **Jinsi Makala yalivyo- lugha iliyotumika**
2. **Hali ya mwanafunzi**
3. **Makala yaliyokosa mantiki**
4. **Makali iliyo na msamiati unaokinzana na tamaduni xa jamii**
5. **Wanafunzi kutokuwa na umilisi wa lugha**

MBINU ZA UFUNDISHAJI

A. Majadiliano

- **Kulingana an wanjala na** wengine (2003) majadiliano ni mazungumzo baina ya watu kuhusu jambo fulani
- **Kamusi ya TUKI (2003)** Ni mazungumzo ya watu wawili au Zaidi wanaobadilishana mawazo kuhusu mada Fulani.

SIFA ZAKE.

1. Uhusisha watu Zaidi ya mmoja
2. Mbinu hii yaweza kutumika na mbinu zingine za kufundisha
3. Uhusisha ushirikishi hai baina ya mwalimu Na mwanafunzi.

Matayarisho

1. **Kuteua mada**
2. **Kuandaa majadiliano**
  - madadiliano ghafla- mwalimu kuandika mada na kuwapa wanafunzi kujadili hapo kwa hapo
  - Majadiliano hadhara –mwalimu huandika mada mbalimbali na wanafunzi huwa na wakati wa kutafitia

Mambo muhimu ya kuzingatia

1. Mahali pa majadiliano pawe patulivu pasipo na usumbufu
2. Mwalimu hasitawale majadiliano
3. Mwanafunzi anapowasilisha lazima wenzake wanyamaze wasikilize
4. Kila mwanafunzi hashiriki katika majadiliano
5. Majadiliano yatumie muda mwafaka
6. Idadi ya wanafunzi iwe ya wastani.
7. Mwalimu atoe madhumuni ya majadiliano

UMUHIMU WA MAJADILIANO

1. Humsaidia mwanafunzi kuwa na ujasiri wa kuzungumza hadharini.
2. Huchangia kukuza stadi kusikiliza na kuzungumza
3. Hukuza lugha na sarufi ya mwanafunzi kwa jumla
4. Hukuza matamshi bora miongoni mwa wanafunzi
5. Mwanafunzi hupanua msamiati wao wanapojadiliana
6. Huwa ni mizani ya kupima wanafunzi katika stadi za kuzungumza na kusikiliza
7. Wanafunzi hupanua fikra zao kuhusu maswali wanayojadiliana
8. Huwasaidia wanafunzi kujifunza na kufikiria.

UDHAIFU

- a. Wanafunzi wenye ujasiri hutawala majadiliano
- b. Huitaji muda mwingi
- c. Kuna uwezekano wa mwalimu kushindwa kudhibiti darasa
- d. Mchemko wa hasira kwa baadhi ya wanafunzi huadhiri mawasiliano darasani.
- e. Huenda wanafunzi wenye ukwasi wa lugha wakawa ndio wanazungumza
- f. Muda kupotea ikiwa wanafunzi wanapotoka kidogo

- g. Wanfunzi wengine hutoka nje ya mada.

MBINU YA MAKUNDI

Uhusisha wanafunzi hai ili kuwafutia suluhu jambo fulani. Ni mbinu shirikishi ambayo mwalimu anawagawa wanafunzi katika amkundi mbalimbali.

SIFA ZA MAKUNDI

1. Hushirikisha kila mwanafunzi\
2. Hufikirisha mwanafunzi
3. Humwondolea mwanafunzi woga au unyonge.
4. Mwanafunzi huwa mbunifu
5. Huchochea udadisi

MATAYARISHO

- Mwalimu abainishe shabaha ambazo analenga kufikia baada ya kazi ya makundi.
- Mwalimu atathmini iwapo shabaha hizo zitaafikiwa katika mbinu ile ya amkundi
- Changua swala ambalo litawausisha wanafunzi sana bila mwalimu kujihusisha.
- Mwalimu awasawazishe wanafunzi wote.
- Changua swala rahisi kwanza
- Tayaarisha malighafi yanayofaa

UMUNIMU WA MAKUNDI

1. Huchochea uhusiano bora baina ya mwalimu na mwanafunzi na pia wanafunzi na wanafunzi wenzake
2. Kila mmoja hupata nafasi ya kutoa maoni/mawazo yake
3. Hujenga hali ya mashindano.
4. Hukuza uwezo wa kuwaza na kukumbuka

UDHAIFU

1. Hutumia muda mrefu
2. Mambo machahe hufundishwa na uwezekano wa kumaliza mada ni mdogo.
3. Huweza kujenga huasama kati ya wanafunzi-wenye uwezo mkubwa na mdogo.
4. **Wanafunzi wenye uwezo wa chini kutolipenda somo lile.**
5. Mahusiano mabaya kati ya wanafunzi ikwa mwalimu hata simamia kati ya ambo wanayojadili.

MAONYESHO.

Inahusu utazamaji wa picha .filamu n.k

vipengee vya kuzingatia

- Wakati/muda
- Mada na malengo
- Uwepo wa rasilimali
- Hali ya maumbile ya mwanafunzi

Umuhimu

1. **Hukuza uwezo wa kukumbuka**
2. Huokoa wakati- kueleza kwa haraka
3. Huchangamsha mwanafunzi
4. Uimarisha ubunifu wa mwalimu
5. Huwasaidia wanafunzi kutangamana.
6. Mada hueleweka kwa urahisi

Udhaifu

1. **Mwalimu hushindwa kuwatathmini wanafunzi**
2. **Huitaji muda mwingi kutengemea aina ya maonyesho**
3. **Haizingatii hali tofauti za maumbile za wanafunzi k.v walio na shida za macho**
4. **Mada nyingine ni ngumu kutumia maonyesho k.v kiimbo na shada katika sarufi na matumizi ya lugha.**

HADITHI

Ni utungo wenye visa vya kubuni na huwasilishwa kwa lugha ya kinadhari kwa kusudi la kuburudisha, kukuza maadili na kuunganisha jamii.

Sifa za hadithi

1. Ina mianzo maalum
2. Mwisho maalum
3. Funzo fulani
4. Masimulizi yake ni ya wakati uliopita
5. Lugha ya kinadhari
6. Wahusika wanyama na binadamu

Matayarisho ya mwalimu

- *Hatumie mifano halisi*

- *Hatunge hadithi iliyo na kisha fulani atakachotumia katika ualishaji wake.*

Umuhimu wa hadithi kama mbinu ya ufundishaji

- Hukuza uwezo wa mwanafunzi wa kusikiliza na kuelewa
- Hukuza ubunifu wa wanafunzi
- Kuimarisha lugha mfano msamiati
- Kuvuta makini ya wanafunzi
- Kuburudisha wanafunzi

Udhaifu

- Ukosefu wa vifaa
- Ukosefu wa ubunifu wa mtambaji.
- Huitaji mada nyingi
- Si rahisi kutumia mifano hai kwaivyoyaitaji mtambaji kutumia teknolojia ambayo huenda isipatikane.

MHADHARA

Mbinu hii imekashifiwa.

Mhadhara rasmi- mwalimu uhusisha wanafunzi katika kipindi

Mhadhara usiorasmi- uhusisha mwalimu kufunza kisha kuwapa wanafunzi nafasi ya kuuliza maswali. Wanafunzi uhusishwa darasani. Kuna majibu ya moja kwa moja. Huitaji mwalimu kuwa na ufahamu wa somo kabla ya kipindi.

Matayarisho

- Kutumia chati kabla ya kipindi
- Kutumia lugha ya mwili

Umuhimu

- **Huokoa muda**
- Kufundisha wanafunzi wengi kwa wakati mmoja
- Ni njia bora ya kufundisha ufahamu wa kusikiliza
- Guzidisha umakinifu
- Mwalimu huweza kutathmini wanafunzi kupitia maswali na majibu
- Hutumika pamoja na mbinu zingine ili kuafikia shabaha zake.

Udhaifu

- **Hujenga hali ya woga na kutojiamini kwa wanafunzi**
- Haileti ukombozi wa fikra.
- Haishirikishi wanafunzi kikamilifu.
- Vielelezo vichache

UIGIZAJI

- Mavazi maalum huweza kuvaliwa yaani maleba.
- Matendo na sauti za watu huweza kuigwa na pia hata sauti za wanyama ili kupitisha ujumbe.
- Hadhira huwa katika makundi wakati wa uigizaji ili kupata mfulululizo wa matendo na pia mtiririko.
- Hushirikisha hadhira aidha kwa wimbo au kutenda matendo fulani

Aina

- 1. Uigizaji jukwaani**
- 2. Uigizaji uhusishi**

Sifa

- 1. Hushirikisha hadhira na waigizaji**
- 2. Uhusisha matumizi ya mavazi maalum**
- 3. Huweza kuandamana na vyombo maalum**
- 4. Huwa na madhari au pahala maalum matendo yanapofanyika.**
5. Huweza kuandamana na miondoko ya mwili.
6. Uhusisha adhira hai.
7. Uambatanisha vifaa vya ufundishaji.

Umuhimu.

- a. Hukuza vipawa au talanda za wanafunzi.
- b. Huwasilisha hoja kwa njia nyepesi.
- c. Huondoa uchovu.
- d. Mwanafunzi huwa na hupana w kufikiria
- e. Hufanya ufundishaji kuwa hai kwani vitendo ni moja kwa moja. Huleta utangamano wa wanafunzi.

Udhaifu

- 1. Muda mwingi**
- 2. Baadhi ya vyombo huwa za bei ghali**
- 3. Matendo yaw**

4. eza kuchukuliwa kwa mzaha hivyo kukosa maana.
5. Hii mbinu haiwezi jisimamia.
6. Haihusishi wanafunzi wote
7. Uitaji ubunifu wa mwalimu.

UFUNDISHAJI KIKOA

- Ni ufundishaji wa pamoja unaojumulisha waalimu wawili au Zaidi kutumia wanafunzi wa kiwango kimoja.
- Waalimu hukutana na kujadili kabla ili kutoa nyenzo mbalimbali watakaotumia katika ufundishaji.

ZIARA NYANJANI.

- Sifa
  - o Huwa na lengo mahususi
  - o Mpangilio na utaratibu maalum
  - o Uhusisha upelelezi na ugenduzi wa mambo mapya

Matayarisho

- **Wanafunzi huitaji kupewa maswali kuhusu wanachoshungulikia**
- **Hulenge shabaha ya matayarisho.**
- **Hatua zifuatwe moja kwa moja.**
- **Tambua idadi ya wanafunzi.**
- **Wanafunzi watahadharishwe kuhusu eneo watakaozuru.**
- **Sharia na taratibu za eneo hilo zijulikane kwa wanafunzi na kufuatwa**

Umuhimu

- **Huongeza kuelewa kwa wanafunzi**
- Kuimarisha uwezo wao wa kukumbuka.
- Huondoa uchovu na uchoshi.
- Huleta utangamano.
- Hufanya mafunzo kuwa rahisi.

Udhaifu

- **Muda mwingi**
- Huitaji fedha- gharama
- Mwalimu anahitaji kuwa mbunifu ili aunde hatua watakaofuata.

Hatua

Kabla ya ziara

- Mwalimu hawe ameteua mada na awe na shabaha tayari.
- Idhi kutoka kwa mkuu wa shule, wazazi ,eneo hilo
- Vifaa vitakavyo hitajika.
- Mwalimu awaelekeze wanafunzi ipasavyo.

Wakati wa ziara

Wazingatie lugha sanifu

Baada ya ziada.

Wanafunzi wjadiliane matokeo ya ziara.

Ripoti iandikwe kwa usaidizi wa mwalimu.

MASWALI NA MAJIBU

- **Jinsi ya kuitumia**
  - Kutathmini yaliyo funzwa wakati uliotangulia na baadaye
  - Muhtasari wa kipindi.
  - Kuwahusisha wanafunzi ili waweze kuchangia na kushiriki kikamilifu katika somo na kuamsha ari ya kufikiria Zaidi.
- **UMUHIMU**
  - Mwalimu hutoboa kama ameafiki shabaha.
  - Udhaifu wa wanafuzi
- **UDHAIFU**
  - Mwalimu asipouliza maswali yake vyema hataweza kuwajua wanafunzi.
  - Mwalimu hulenga wanafunzi kadhaa darasani
  - Muda
  - Tofauti za uelewaji wa wanafunzi.